

Pénzügyi attitűdök, tudatosság és a gyermekkor - Pénzügyi Szemle folyóirat

2013. március 07. 7:00

Pénzügyi attitűdök, tudatosság és a gyermekkor

Már fiatal korban el kell sajátítani a pénzkezelés mintáit, fel kell tudni ismerni a korrupció veszélyeit, és magunkévá kell tennünk a pénzzel kapcsolatos értékeket. Felnőttként jó eséllyel úgy fogunk viselkedni a pénzzel kapcsolatban, mint amire kiskorunkban rászoktunk, illetve mint amilyen mintát kamaszként láttunk. A pénzügyi attitűdök és a pénzügyi magatartás kialakulásában kiemelt szerepet játszik a család, az oktatás és a média is.
Zsótér Boglárka

„Beszélj róla, és elfelejtem. Mutasd meg, és emlékszem rá. Vonj be, és megértem.” - ez a kínai mondás szerepelt Báger Gusztáv [„Az iskolapadban kezdődik a korrupció elleni harc”](#) című cikkében, ami arra hívta fel a figyelmet, hogy a fiatalok a lehető legkorábban készségként sajátítsák el a korrupció veszélyeinek megértését, felismerését, továbbá tudatosan akarjanak tenni a jelenléte és terjedése ellen. Ezek a gondolatok is arra utalnak, hogy számos készség és képesség, érték és attitűd fiatal korban, sőt sok esetben gyermekkorban kialakul.

Az értékeknek, attitűdöknek, valamint az ezekből következő magatartásformáknak meghatározó szerepe van a fiatalok pénzügyi magatartását tekintve is. A világban és Magyarországon is tapasztalható pénzügyi edukációs törekvések azt mutatják, hogy az iskola és egyéb intézmények hangsúlyos szerepet kapnak a pénzügyi magatartás formálásában. Ahhoz azonban, hogy pontosan tudjuk, mikor és hol kell „beavatkozni” az intézményeknek ebbe a folyamatba, meg kell ismernünk az alapokat, pontosabban a családban zajló dinamikus folyamatokat.

Pénzügyi szocializáció és a család

A pénzzel kapcsolatos értékeket, az anyagiasságot, a pénzkezelés mintáit - és még folytathatnánk a sort - a fiatalok egy hosszú folyamat mentén sajátítják el. A pénzügyi szocializáció során a család nélkülözhetetlen szerepet tölt be, hiszen - visszatérve a fenti idézetre - olyan színteret képez a gyermekek és fiatalok életében, ahol nemcsak beszélnek róla, hanem tudatosan vagy tudattalanul meg is mutatják nekik a pénzügyi magatartás különböző aspektusait. Hogyan kell a pénzköltést keretek közé terelni? Mi az a megtakarítás, és mire jó? Milyen pénzügyi célokat tűzhetünk ki, és miképp tervezhetjük meg mindennapi pénzügyeinket? Mikor szabad hitelt felvenni és mikor nem? Milyen kockázatot érdemes egy-egy kölcsön esetében bevállalni, és mi az, amit már nem?

A pénzügyi szocializáció egy tanulási folyamat, amelyben a fiatalok elsajátítják a pénzzel kapcsolatos ismereteket, és a pénzkezelés módjait, valamint olyan készségeket és képességeket fejlesztenek ki, amelyek szükségesek a mindennapi pénzügyi gyakorlathoz. Mindez elengedhetetlen a családi költségvetés elkészítéséhez, a banki és biztosítási szolgáltatások igénybevételéhez, a megtakarításokhoz, vagy épp a hitelkártya-használathoz (1).

William Elliott és társai arra hívják fel a figyelmet, hogy az egyének serdülőkori és fiatal felnőttkori gazdasági magatartása összefügg egymással, egyfajta folytonosságot figyelhetünk meg, például a serdülőkori megtakarítások mértéke előjelezője a fiatal felnőttkori megtakarítások mértékének. Ez az eredmény

azért is fontos, mert alátámasztja azt a nézetet, miszerint a jövő fogyasztóival már fiatalon, akár serdülőkorban érdemes foglalkozni, mind kutatási szempontból, mind edukációs szempontból. A gazdasági és pénzügyi magatartás tehát egyfajta folytonossággal írható le, mivel összefüggés van a gyermekkori és felnőttkori mintázatok között. A gyermekkorban jellemző tényezők (például a jutalom késleltetésének képessége) a felnőttkori magatartásban is szerepet kap.

Walter Michael, az amerikai Stanford Egyetem professzorának egyik vizsgálata - amely „Marshmallow-test” néven vált ismertté - szerint azok a gyerekek, akik négyévesen képesek késleltetni szükségleteik kielégítését, a jövőben is képesek lesznek önkontrollt gyakorolni és a jövőbeli következményekre fókuszálni. Manapság sokkal jellemzőbb a szükségletek azonnali kielégítése, mindent várakozás nélkül szeretnének a fogyasztók megkapni (ezzel szoros összefüggésben van például az áruhitelkérdése), ezért a szülőkre még erősebb felelősség hárul abban a tekintetben, hogy gyermekeik magatartását szabályozzák, és jó példát mutassanak nekik.

"A gazdasági élet korrump, meggazdagodni csak tisztességtelenül lehet"

A pénzügyi attitűdök kialakulása és rögzülése már gyermekkorban tetten érhető, így például az a szemlélet is, amely a pénzt a szabadsággal és a társas befolyás mértékével kapcsolja össze (2). Már fiatal korban megfigyelhető az a vélemény, miszerint a pénz birtoklása átalakíthatja, valamint rögzítheti a társadalomban tapasztalható egyenlőtlenségeket és hierarchikus rétegződéseket (3). Ide kívánczok két magyar kutatási eredmény is.

Fülöp Márta és Berkics Mihály egy 2001-es tanulmányukban (4) a serdülők gazdaságról alkotott nézeteit vizsgálta. Eredményeik azt mutatták, hogy a serdülőkorúak a gazdasági életet korrumpnak és keménynek tartották. Egy másik magyarországi eredmény a Szegedi Tudományegyetem és az Ecoventio Egyesület, valamint az Állami Számvevőszék felméréséből (5) származik. A kutatócsoport eredményei azt mutatják, hogy a középiskolások közel 60%-a nem tartja valószínűnek a tisztességes meggazdagodást, szerintük inkább a szabályok megszegésével lehet érvényesülni. De kérdés, hogy milyen folyamat mentén alakulnak ki ezek a nézetek és hitek a fiatalokban. Ebben erős szerepe van mind a családi háttérnek, mind a médiának.

Az attitűdök kialakulásában fontos szerepet játszik a média

Egyes nézetek szerint a médiának akkor lehet erős a befolyásoló szerepe, ha a szülők nem beszélgetnek a fogyasztói társadalmat, valamint magát a fogyasztást érintő kérdésekről a gyermekeikkel. Ekkor ugyanis a gyermekek a számukra szükséges információkat, gondolatokat, véleményeket más forrásból, általában a médiából szerzik meg. Itt szükséges megemlíteni még egy csoportot, akik formáló tényezőként jelenhetnek meg a gyermekek és fiatalok pénzügyi magatartását illetően. Ők pedig a kortárs csoportok.

Már fiatalon rögzülhet a nézet, hogy a pénz hozzásegíti az egyént ahhoz, hogy hatalomra, biztonságra és szabadságra tegyen szert, és kiemelkedhessen a többi ember közül (6). A függetlenség és a különlegesség érzései mellett, a fogyasztók - különösen a fiatal korosztály- számára az is fontos, hogy a pénz segítségével az általuk vágyott csoportok és társaságok tagjaivá válhassanak. Ebben a folyamatban pedig a kortársak és a szülők szerepe rendkívül nagy, mivel aktív módon képesek befolyásolni a fiatalabb korosztály fogyasztói magatartását, valamint a pénzzel kapcsolatos vélekedéseit. Számos, a gazdasági magatartás befolyásoló tényező gyermekkorban alakul ki, és stabil marad, emiatt a szülők hatásának vizsgálata elengedhetetlen.

Hivatkozások:

(1) Bowen, C. F. (2002). Financial knowledge of teens and their parents. *Financial Counseling and Planning*, 13 (2), 93-101.

- (2) Simmel, G. & Frisby, D. (ed.) (1990). The Philosophy of Money. London: Routledge.
- (3) Ruckstein, M. (2010): Time scales of consumption: Children, money and transactional orders. Journal of Consumer Culture, 10 (3), 383-404.
- (4) Fülöp M. - Berkics M. (2001): Az üzlet és a vállalkozás iránti attitűdök közgazdasági oktatásban résztvevő serdülők körében. Alkalmazott Pszichológia. 3. 5-26. oldal
- (5) Középiskolások pénzügyi kultúrájának felmérése - 2012 - Összefoglaló tanulmány. [Link](#).
- (6) Goldberg, H. & Lewis, R. T. (1978). Money Madness: The Psychology of Saving, Spending, Loving and Hating Money. New York: William Morrow & Co.

...

Zsótér Boglárka a Budapesti Corvinus Egyetem Marketing és Média Intézetének PhD-hallgatója. A szerző a Pénzügyi Szemle [PhD-pályázatán](#) a "[Mindennapi érzelmeink és pénzügyeink](#)" című, Nagy Péter PhD-hallgatóval közösen jegyzett tanulmányával második helyezést ért el.